

Сіткар Віктор Ілліч

кандидат психологічних наук, доцент,
кафедра психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
sitkarv@gmail.com

Сіткар Степан Вікторович

кандидат педагогічних наук, викладач,
кафедри машинознавства і транспорту,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна
sitkars@gmail.com

**СУЧАСНИЙ ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛАХ КАНАДИ**

Анотація. У статті розглянуто сучасний досвід та особливості освітньої система Канади в контексті взаємодії батьків та школи. Наголошується, що на відміну від України, батьки не обирають школу, клас або вчителя для дитини, але багато волонтерять. Батьки по школі не ходять, під класом не стоять, не слухають, з іншими учнями «розборок» не проводять. Щоб волонтерити, всі батьки повинні пройти поліцейську перевірку і принести в школу відповідний сертифікат. Для тих, хто переїхав до Канади потрібно прожити тут один рік, пройти поліцейську перевірку, а потім вже можна волонтерити. В Канаді школа для учня, – це місце, що вчить їх бути готовими давати собі раду у дорослому житті. Результати PISA-2022 підтверджують, що в Канаді міцна дисципліна та порядок у взаємостосунках батьків і закладів освіти.

Ключові слова: освіта, Канада, взаємодія, батьки, школа, досвід, проблеми.

Annotation. *The article examines the contemporary experience and peculiarities of the Canadian educational system in the context of interaction between parents and schools. It emphasizes that, unlike in Ukraine, parents do not choose their child's school, class, or teacher, but many volunteer instead. Parents do not attend the school, or stand under the classroom window, do not listen, and do not engage in «discussions» with other students. To volunteer, all parents must undergo a police check and bring the appropriate certificate to the school. Those who have moved to Canada must live here for a year, undergo a police check, and then volunteer. In Canada, a school is a place for students to learn to be self-sufficient in adult life. The results of PISA-2022 confirm that in Canada there is strong discipline and order in the relationship between parents and educational institutions.*

Key words: *education, Canada, interaction, parents, school, experience, problems.*

Вступ. Якість і доступність освіти – це індикатори привабливої та розвиненої країни. Щоб оцінити її рівень є Міжнародна програма з оцінювання освітніх досягнень учнів або PISA, тобто авторитетний освітній рейтинг. Складає його Організація економічного співробітництва та розвитку – міжнародна економічна організація розвинених країн, які визнають принципи представницької демократії та вільної ринкової економіки. У їхньому новому рейтингу за 2022 рік Канада впевнено обійшла США і стала країною з найкращою освітою в Північній Америці [3].

Перше місце в рейтингу PISA посів Сінгапур, там учні показали найкращі результати в галузях математики, природничих наук і читання, набравши 560 балів. Далі в топ-5 йдуть Макао, Тайвань, Японія і Південна Корея.

Європейські країни цього разу показали себе гірше, ніж зазвичай. Дослідники вважають, що це пов'язано з довгостроковими та системними проблемами, такими як відсутність підтримки з боку вчителів і ресурсів.

Перша серед країн Європи – Естонія, яка набрала 516 балів і посіла сьоме місце. Учні тут продемонстрували особливі успіхи в науці (526 балів). А Ірландія посіла дев'яте місце, там особливо добре склали іспит із читання (516 балів).

Канада зі своїми 506 балами посіла почесне восьме місце і отримала найвищі оцінки для Північної Америки – особливо в галузі природничих наук. Водночас Сполучені Штати сильно відстали із загальним балом 489 і посіли 18 місце [3].

Основа всієї освітньої системи в Канаді – *безкоштовна шкільна освіта*. Її якість підтверджують успіхи канадських школярів під час складання міжнародних тестів. Школи мають відмінну інфраструктуру: дорогі спортивні споруди, лабораторії для дослідів, сучасні комп'ютери і доступ до Інтернету [4].

Зазначене вище і спонукало нас більш глибоко ознайомитись з особливостями освітньої системи цієї країни. Адже сьогодні в умовах повномасштабного вторгнення в нашу країну рашистів, Канада стала прихистком для великої кількості біженців з України.

Мета статті - ознайомитись із сучасним досвідом та особливостями взаємодії батьків та закладу освіти в Канаді.

Результати дослідження. Аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження виявив, що школи в Канаді ніколи не мали номерів. Здебільшого вони носять імена видатних осіб [5]. Учням початкової школи не задають домашні завдання так, як це прийнято в Україні. Діти вчаться в школі, тому тримають свої книжки та приладдя в класі. У них немає зошитів, але є тоненькі зручні папки-швидкозшивачі, в які вони складають усі свої роботи. Вчителі першого класу витрачають багато часу на те, щоб учні навчилися тримати всі свої роботи у порядку. Але не носять з собою пачки зошитів на перевірку, оскільки учні пишуть на аркушах, котрі згодом підшивають у папку.

Паперових щоденників і журналів немає. Усі школи мають електронну програму Power School, до якої мають доступ учителі, щоб вносити усі дані про кожного учня: запізнення, відвідування, завдання, теми, оцінки. Учні мають

доступ до профілів вчителів, де ті розміщують домашні завдання. Завдання мають свої терміни для виконання, після закінчення якого вчитель виставляє оцінки. Щотижня батькам на електронну пошту приходить звіт про навчання дитини, водночас батьки мають доступ до профілю своєї дитини, і можуть у будь-яку хвилину дізнатися про її успішність.

Щоб не нашкодити самооцінці дитини, табель її успішності двічі на рік батьки отримують конфіденційним листом, а самі оцінки ніколи не розголошуються. В таблиці також навпроти кожного предмету коротко описуються успіхи та труднощі дитини. У цьому таблиці вчитель описує свій предмет, мету, заплановані заходи для її реалізації, що виконував учень, які його досягнення, на що слід звернути увагу. Схожий на твір на декілька сторінок на кожного учня. Координатор збирає ці твори від учителів і формує табель на кожного учня, який видається наприкінці кожної чверті. Учень приносить його додому для ознайомлення та підпису батькам і повертає сторінку із підписом батьків координатору. Так є у початковій та середній школі [5].

Виходячи з мети статті, вважаємо за потрібне розглянути питання *наскільки батьки «втручаються» в роботу школи в Канаді*. Отже, як зазначає наша співвітчизниця О. Журавльова, яка працює вчителькою початкових класів в Канаді, тут, на відміну від України, батьки не обирають школу, клас або вчителя для дитини, але багато волонтерять [2].

Завдяки тому, що батьки не обирають школу, дитина йде у школу за місцем проживання. Батьки подають заявку в управління освіти (загальноосвітнє або католицьке), і їм одразу кажуть, до якої школи піде дитина. Обрати можна лише приватну школу, ну і, відповідно, возити, забирати і платити (від 10 тисяч на семестр).

Батьки не знають, у який клас і до якого вчителя попаде дитина: «У нас всі вчителі – професіонали, обирати вчителя чи клас – це не прерогатива батьків». Про те, як відбувається прихід першокласника в школу 31 серпня – перший день школи, О. Журавльова поділилась власним досвідом, з позиції вчительки. Зокрема: «Я з табличкою «міс Жу» і зі списком дітей стою перед

нашим першачковим входом. До мене підходять батьки з учнем, називають ім'я і прізвище, а я, проглядаючи свій список, кажу: «Ні, не в мене. Он спитайте міс Б..., Так, це моя учениця, залишайтеся тут». Дивно?

У багатьох школах батьки отримують емейл в останній день літа: «Вітаємо в новому навчальному році, ваш син Богдан у 9.3 класі, його вчитель – містер Довгань, кабінет 215». Все, що мені як мамі потрібно знати! [2].

Кожного року усю паралель учнів перемішують і формують нові класи. У кінці року ми, вчителі-першачки, давали рекомендації дирекції стосовно учнів: кого з ким можна в один клас, а кого навпаки розділити, щоб запобігти зайвим балачкам, небажаній поведінці чи булінгу. Звичайно, враховується кількість дітей з особливими потребами і ELL (тих, що вчать англійську), щоб сформувати більш-менш рівномірні класи. І батьки тут нічого не вирішують. Я отримала список своїх учнів за 2 дні до початку навчання. Мої класні батьки не отримали нічого, а дізнались свій клас і вчителя рано 31 серпня» [2].

Якщо виникають конфлікти між батьками та вчителем, наприклад, «Ми не задоволені вчителем, переведіть в інший клас, не знайшла підхід до моєї дитини і т. ін.» – такого навіть слухати не будуть. Пані директор дуже культурно відмовить у схожих проханнях. Батьки по школі не ходять, під класом не стоять, не слухають, з іншими учнями «розборок» не проводять.

Отже, в школах Канади порядок та дисципліна. Усі шкільні двері замкнуті протягом дня, і, щоб потрапити в середину, треба йти через офіс, дзвонити у вхідний дзвінок і реєструватись у секретаря. Треба забрати дитину швидше, передати рукавиці – мама чекає в офісі, а мені дзвонять на внутрішній телефон, і я відправляю учнів в офіс. І ще одне – важливе! Учні не мають мобілок (навіть п'ятикласники, у нас 5 клас найстарший). Тому батьки їм не дзвонять.

Якщо у батьків чи дітей виникають питання, непорозуміння чи проблеми, то вчителя можна спитати після уроків, коли ми «віддаємо дітей з рук в руки». Якщо питання серйозне, то батьки через офіс домовляються про зустріч після уроків, і здебільшого, окрім учителя, залучається ще й дирекція.

Учень відсутній – батьки зобов'язані повідомити школу, вказавши причину. Дзвонять не мені, а на спеціальну шкільну лінію, і залишають повідомлення, а в мене в електронному журналі висвітлює: «Хворий – дзвонила мама». Інакше вся родина, чиї телефонні номери додані в шкільну базу, отримає телефонний дзвінок і емейл про відсутність.

Якщо учень вчинив значне порушення – батьки тут же будуть повідомлені, і якщо учня відсторонено від навчання до кінця дня (декілька днів), то зобов'язані його забрати (а це б'є по кишені, бо треба відпроситися з роботи, чи на пару днів найняти няньку, бо до 12 років дітей самих вдома лишати не можна). Такі правила в канадських школах. Наприклад, зазначає О. Журавльова, «Минулого року батько мого Девіда сказав, що коли бачив на телефоні «Школа Цитадель Парк», то в нього починали тремтіти руки. Девіда він змушений був забирати з добрий десяток разів [2].

Проте батьки багато волонтерять для школи. Всі шкільні екскурсії відбуваються за їхньої участі, бо вимагається один дорослий на 8 дітей. Раз на 2 тижні у школі Fun lunch – батьки замовляють піци, бургери чи інші фаст фуди, замість звичного термоса чи лоточка з дому. І коли ці всі замовлення приходять у школу, їх потрібно посортувати по класах і роздати під час ланчу. Цим займаються батьки-волонтери.

Різні заходи, концерти, чи просто урок фізкультури і малювання – кличемо батьків, щоб допомогли. І вони з радістю відгукуються, прикрашають чи прибирають приміщення, шнують ролики, допомагають з фарбами чи науковими дослідями.

Щоб волонтерити, всі батьки повинні пройти поліцейську перевірку і принести в школу відповідний сертифікат. Як зазначає О. Журавльова, раніше українська вчителька, а нині вчителька в Канаді: «Як тільки ми приїхали в Канаду, я хотіла волонтерити у сина в школі. Ні, спочатку проживи рік, пройди поліцейську перевірку, а потім вже волонтер. Через рік я вже була на роботі, тому з шкільним батьківським волонтерством у мене не склалось» [2].

На запитання «*Чи є класні батьківські комітети?*», наша співвітчизниця відповіла: «Нема ні комітетів, ні вайбер груп для спілкування, обговорення чи збору коштів. Батьки не кучкуються під школою – нема часу, нема потреби.

Проте є шкільна рада батьків, яка допомагає адміністрації і вчителям «зробити школу найкращим місцем для навчання і проведення часу їхніх дітей» (див. вище перелічені заходи). І крім того, вони займаються пошуком можливостей і збором додаткових коштів на школу (не з батьків і дітей).

Сьогодні на нараді пані директор прозвітувала, куди шкільна рада вирішила витратити зібрані за минулий рік гроші: одна інтерактивна дошка, 20 планшетів, декілька рацій і оранжевих жилетів для чергування, спортивний інвентар, математичні ігри, книжки в бібліотеку.

Батьки дуже різні, бо різні національності, культури, менталітети і виховання. Була минулого року мама-канадійка, що в емейлах звинувачувала мене, бо не посилаю(!) її сина в туалет і не заставляю пити воду. Я склала графік, поставила нагадування на телефон і голосно на весь клас заставляла і посилала! А є батько-албанець, який щодня дякує за кожне прочитане речення і текст з його сином. А загалом у нас чудові батьки!» [2].

З прикладів видно, що в Канаді міцна дисципліна та порядок у взаємостосунках батьків і закладів освіти, тому ця країна і є міцною державою, як в освіті, так і в інших сферах буття (економіка, культура, оборона та ін.). Адже, як зазначав Альберт Ейнштейн – «*Освіта – це не вивчення фактів, а радше тренування мізків думати*» [1].

Щодо зазначеного вище, то спеціальна радниця з української мови і культури Міністерства освіти провінції Альберта (2015 рік) Олена Гарцула зазначає, що: «Канадського директора і вчителя вже давно не потрібно у цьому переконувати. Альбертська школа – це не школа радості. У ній присутні різні емоції.

Для директора – це відповідальність за весь заклад від організації навчання учнів і до професійного зростання працівників школи, зокрема вчителів.

Для вчителів – це щоденна важка праця, що не завжди є обмежена годинами уроків. Вчителів можна застати в школі за підготовкою до уроків далеко після закінчення їхнього робочого дня і у вихідні. І їм не доплачують за надмірні старання. Мабуть, вони це роблять, бо люблять свою роботу і тому, що дбають про навченість учнів і їхнє майбутнє. А вчителі в Канаді – супертворчі.

Для учня, школа – це місце, що вчить їх бути готовими давати собі раду у дорослому житті» [1].

В контексті досвіду Канади та перспектив української шкільної освіти заслуговує на увагу і допис Надії Друкарової, яка з сім'єю переїхала з України і проживає в Монреалі. Зокрема, вона зазначає, що школа Канади і школа в Україні суттєво відрізняються. В основі цих відмінностей є ставлення до дитини та її позиціонування в суспільстві. Ставлення, яке не декларує влада і вчителі, а реальне. Перш за все, це – думка дописувачки щодо шкільного щоденника. Крім корисної інформації для школяра (таблиць, формул, телефонів служб та сайтів) в щоденнику на перших сторінках – схема вирішення конфліктів:

1. Заспокоїтись;
2. Поговорити;
3. Знайти рішення.

I(!), головні принципи життя:

- повага;
- співробітництво;
- відповідальність.

Немає гімну Канади, немає прапора Канади (а канадці, особливо Квебеку, ще ті патріоти), немає фото прем'єр-міністра Канади, немає фото директора школи (щоденники у кожній школі свої), немає портретів славних діячів, немає нічого про нашу королеву Єлізавету (Канада формально під британською короною) і всього того, без чого щоденник Київської (напевно і української) школи уявити собі неможливо [1].

В Україні запроваджено в старшій школі профільні класи. Проте, в Канаді у старшій школі немає традиційних для української школи класів. Є роки навчання. Кожен учень обирає собі свої курси, тому він не є із тими самими учнями на кожному уроці. Є обов'язкові предмети, такі як англійська, математика, суспільствознавство, природознавство, і предмети, котрі учні вибирають самі із запропонованих тридцяти чи більше. На самостійно обраних курсах десятикласник може вчитися разом із дванадцятикласником.

Усе це вимагає іншого алгоритму складання розкладу уроків, котрі називаються «блоками». Алгоритм складний, але реальний. Він залежить від кількості учнів, від того, скільки учнів записалося на кожен курс. Причому, чим швидше записався учень на ті чи інші курси, тим вища ймовірність, що він їх матиме. Розклад не є поділений на «понеділок, вівторок,... п'ятницю», а на 1-й, 2-й, 3-й день тощо. Наприклад, у середній школі, зазначає О. Гаргула, у мого сина був шестиденний розклад. Якщо навчання почалося з понеділка, то розклад 6-го дня припадав на понеділок наступного тижня. У наступний вівторок був розклад 1-го дня. У школах може бути і дводенний розклад (мій син так має цього навчального року в одинадцятому класі старшої школи). Розклад складається на одне півріччя. З наступного півріччя можуть бути інші предмети [1].

На завершення, зазначимо, що в канадській школі для отримання атестату учень має відпрацювати 40 годин волонтерської роботи (наприклад: вигул собак, прибирання у школі, допомога в бібліотеці, проведення різдвяних парадів, організація розважальних днів для дітей з неблагополучних родин, поїздки до будинків для літніх людей тощо). Школа надає список можливостей такої роботи. Волонтерство, крім того, також передбачає можливість подорожі до країн, що розвиваються [5].

Висновки. Підсумком до сказаного є те, що в Канаді школа для учня, – це місце, що вчить їх бути готовими давати собі раду у дорослому житті. Це підтверджують результати PISA-2022, з огляду яких випливає, що в цій країні міцна дисципліна та порядок у взаємостосунках батьків і закладів освіти.

Список використаних джерел

1. Гарцула О. Канадська шкільна освіта і українська перспектива. *Сайт «Освітня політика»*. 13.04.2015. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/405-kanadska-shkilna-osvita-i-ukrajinska-perspektiva> (дата звернення: 04.02.2024)
2. Журавльова О. Наскільки батьки «втручаються» в роботу школи в Канаді. *Сайт «Освіта-Інфо»*. URL: <https://osvita-info.com/post/33835> (дата звернення: 26.01.2024).
3. Канада обійшла США в рейтингу найкращих країн для здобуття освіти. *Інформаційний портал «Imigrant. Today»*. 12.12.2023. URL: <https://ua.immigrant.today/canada/20694-kanada-objshla-ssha-v-rejtingu-najkrashhikh-kran-dlja-zdobuttja-osviti.htm> (дата звернення: 27.01.2024).
4. Основа шкільної освіти в Канаді. *Сайт «Osvitamarket»*. URL: <https://www.osvitamarket.ua/kanada-i-amerika/osnova-shkilnoyi-osviti-u-kanadi/> (дата звернення: 29. 01.2024).
5. Середня освіта в Україні VS середня освіта в Канаді. *Сайт «Центр міжнародних програм»*. URL: <https://www.studyabroad.ua/serednya-osvita-v-ukra%D1%97ni-vs-serednya-osvita-v-kanadi/> (дата звернення: 25.01.2024).